

Gela Enea

a murit unchiul Bill...

și ce bărbat cuceritor a fost,
scria autografe direct pe cer;
oarbe la condiționări planetare,
se aliniau stelele în fața lui.

Unchiul Bill tăia stâncă
în cristale perfecte,
apoi le ținea pe fiecare-n palmă,
până prindeau puls
și-ncepeau să zvâcnească

pe gâtul de lebădă al zilei.

Avea inimă mare, unchiul Bill,
bătea-n metonimii pentru karma poezilor din urbe;
acum, după ce nu mai este,
le-au crescut limbile crestate poezilor
și le ies din gură șerpește;
dintr-atâtea pseudonime,
nici nu mai știi pe cine saluți...

Unchiul Bill prefera aventura,
s-a dus cu intercity pân' la Paris,
a fost prima și ultima oară,
când a-ncercat să numere copacii, în mare viteză
și să se-ndrăgostească, în gândul lui, de B.B.,
înainte ca B.B. să se fi îndrăgostit de câini.

nu s-a-ntors cu niciun suvenir,
că avem și noi Arc de Triumf,
nimeni nu trece pe sub el mai bine decât românii,
bătând pasul /pe loc;

nici de Turnul Eiffel nu vorbea,
avem Coloana Infinitului,
încap pe ea și vulturul, și cioara,
doar un gard de aer rece îi desparte.

Ființă exotică, unchiul Bill...
până și tristețea a primit-o ca pe o rudă,
întâi în ochiul stâng, apoi în ochiul drept
și, când i s-a așezat pe malul inimii,
s-au aruncat îmbrățișați în gol.

Uneori mi se face tare dor de unchiul Bill,
m-aș duce să-i caut vreun urmaș chiar la Paris,
dar dacă nu găsesc, ar trebui
să merg mai departe,
iar eu n-am cu ce.

eu & eu

am privit înspre el cu drag și milă
complice
eu & eu
știi că o să ne doară nu
i-am spus în gând
stinge dracu țigara aia sunt gata să ucid
pentru tine
să-mi dau foc să-mi împletesc părul
cu câteva ninsori întârziate
am devenit un depozit de arme pe roți
toate fatale

aștept de-atâta timp un act de curaj cum ar fi
tu în urma mea fără teama de schije
cu aerul otrăvit înfășurat ca un turban
în jurul frunții

să pășești nebun cambrat de frâul iubirii

stinge țigara aia
am prins gust de nicotină
mi s-au îngălbenit dinții
mâinile
calendarul de sub icoană
dă-l încolo de fum am o grenadă
neexplodată
în piept
îți arăt cum se face
dar stinge odată țigara aia
și lumina
dacă tot te-apuci

* * *

scriu ca și cum aș desțeleni
o grădină cu trandafiri
mă aplec
asupra cuvintelor sângerez
am atâtea înțepături Doamne
încât mi-au amorțit degetele

mă uit la sângele meu
și nu e albastru habar n-am
cine a inventat sintagma aceasta
poate niște unii
care au descoperit
prea târziu coada cireșei
nu-mi pasă

în fața mea un singur zid
cu un semn
nerecunoscut de Codul Rutier
Atenție! Loc de dat cu capul!
mă izbesc până la disperare
și abia apoi întreb la ce bun

fata cu rochița roșie
decolorată
strânge în palmele-i mici
atât de mici că nu i se potrivește
nici o pereche
de mănuși de protecție
resturi de fluturi melci și iluzii

sângele a dat în clocot
peste orele furate
și nu greșesc dacă spun
că iubesc o idee de iubire
firavă
firavă
firavă
ca sufletul acesta atârând
în poarta deșertului

* * *

doar nebunii știu
cum se leagă cuvintele de cer
cum se însângerează lumea
cu tălpile goale
cum viața nu așteaptă pe nimeni
la nici o intersecție
atârână într-un gol nesfârșit
și moartea își suprapune
frigul unui alt frig
cum orice cruzime devine
o dragoste prea bolnavă
de ziua de ieri
din care nimeni n-a înțeles nimic
cum un imposibil
devine un posibil
spânzurat ca o cravată
de mânerul unei uși prea înguste
doar nebunii

de aceea vă spun:
nu sunt decât smintita
de la capătul tuturor cuvintelor
cu miros de zăpadă și sânge
vinovată de toate treptele
peste care pășesc
dar cel mai mult vinovată
de a-mi fi amanetat lumea
în care giuvaerul poate despica
sufletul bijutierului
până la scânteie

* * *

între două nopți
o zăpadă
ploaia și vântul
odaia cu pământul întors
lumea aceasta
ca o pisică neagră
focul blestemat
saltul în afară
capătul străzii
bufonul cu perucă roșie
imitând lătratul câinelui

numele tău
rostit pe silabe
singurătate fără contur
cerul căzut în prăpastie
cu moartea în dinți

* * *

Femeia
a împăturit zâmbetul
filă cu filă
într-un manuscris
cuvintele
semne vii pe gâtul lebedei
urlă pustiu
singurătăților înrădăcinate

* * *

în ochii demonului
se ascut tăcerile
căderea în mine-i
o liniște oarbă

* * *

îmi tot spun
să îmbătrânesc frumos
din când în când oasele-mi sună
ca un pian dezacordat

prea multe mirodenii pentru
frăgezirea acestei cărni
lutul ține de cald îmi spun
iar focul arde mocnit

n-am dobândit
mai multă înțelepciune
încă îmi trag toate ploile în rafale
în mine s-au cuibărit păsările
ca într-un oraș părăsit

aș contabiliza câțiva ani
pentru sufletul meu
dar mi-e teamă
de spaimele păianjenilor
ei n-au nici o vină pentru
lumina difuză cu care
am început să vorbesc

se strânge lațul
pe glezna fluturelui
tot mai rar
îmi voi dezlega primăverile
de zăpada rămasă în coaste
dar dacă vei avea răbdarea
să mă privești
vei ști de ce strigătul meu
pășește pe vârfuri

* * *

Iubirea n-are nevoie
de zile anume
sau de omagii
a învățat să numere până la doi
descifrând tăcerea
în lacrima celui alt
ecuație simplă două suflete
noi

ghem încurcat
păpușarul vrea să se joace
jocul nu e niciodată curat
rătăcește firul mereu
iubire
joc de societate
iubire
stare de ebrietate
zeul țintește aiurea

păpușilor li se destramă
inima în fășii
iubirea
n-a luat nici un premiu
pentru matematică

Ioana Burghel

doar nebunii
știu

cum se leagă
cuvintele de
cer

cum se
însângerează
lumea

cu tălpile
goale

cum viața nu
așteaptă pe
nimeni

la nici o
intersecție

atârână într-
un gol
nesfârșit

și moartea își
suprapune

frigul unui alt
frig

I.B.

primăvara poetelor

Nina Corcinschi

Plimbări narative prin nisipul realității

Cartea de proză scurtă *Nisipul de sub picioare* (Tracus Arte, 2014) de Grigore Chiper se impune mai întâi prin profesionismul scriiturii. O carte de proză scurtă scrisă de un cunosător perfect al stategiilor narative și cu talentul necesar de a le pune în aplicare. Convențiile sunt, ca și în *Violoncelul și alte voci*, textualiste, cu interesul sporit pentru mixarea textului cu existența. O existență anodină aproape, normată de serviciu și familie, păstrând, în mare parte, tipicul cotidian al intelectualului basarabean. Autorul mizează pe autenticitate și, dacă în planul *story*-ului nu se întâmplă mare lucru (și de ce ar inventa un autor care-și dorește proza autentică un asemenea „mare lucru?”), centrul de greutate al prozei se transferă în planul discursului. „Codrul meu e fără lupi, dar și fără căprioare” sugerează o structură epică în care evenimentele nu sunt grave, înspăimântătoare sau încântătoare, ci țin de o anume preferință: „să privești cum se împrăștie nisipul”.

Grigore Chiper, ca și în poezie, impune aici o poetică a detaliului. Naratorul lui are o acuitate a privirii care pulverizează lumea din jur în detalii. Privirea dezintegrează întregul, granulează peisajul din jur în fărâme de nisip, care, printre fire banale, au și firicele de pietre scumpe. Dând la o parte metafora, am putea spune că dincolo de constatări, înregistrări reportericești ale realității, „nisipul” acestei proze conține și reflecții intertextualizante, idei de-o subtilitate și profunzime aparte. Naratorul lui Grigore Chiper are acuitatea unui Kafka, care privește nu pentru *ce*, ci pentru *cum*, dar are și deruta acestuia la lipsa de coagulare *naturală* ale elementelor dispartate din realitate. În acest sens, titlul cărții trimite spre o percepție atentă a detaliului, a clipei, deci a „nisipului de sub picioare sau din clepsidră”, care, separat, scapă imperceptibil printre degete, iar împreună (cu fermentul literar) formează un întreg. Suita de elemente dispartate alcătuiește peisajul unei zile și a unei stări de spirit, iar privită detașat, dintr-o parte, - imaginea unui spațiu și timp concret, cu dilemele și frământările sale. *Continuum*-ul care scapă privirii este asigurat de inteligență și

imaginație. Ceea ce vede naratorul sau personajul este un prilej pentru înlănțuiri intertextuale și metaliterare, pentru textualizarea realității. Inițial am avut sentimentul unei inadecvări între întâmplările care țin de spațiul basarabean sau transnistrean și prenumele personajelor, numeroase, de altfel: Vivi, Gina, Sarah etc. Ce caută prenume exotice în spațiul marilor și a ionilor? Ei bine, sunt tentată să cred că e și asta o strategie de infiltrare a livrescului în spațiul cotidian al narațiunii. Personajul e un „intoxicat” de lecturi, departajarea vieții de ficțiunea literară e imposibilă. Imaginația și memoria culturală umplu golurile realității cu fragmente de literatură, fără a pune întotdeauna marcaje de circulație dintr-o dimensiune în cealaltă. Unde realitatea plictisește, intervine rapid „echipa de intervenție” a literaturii, participând la *facerea* textului și la acțiunea lui autoreflexivă: „Mă aflu acum în fața unei grave dileme. În proză, ca și în viață de altfel, deseori se evită momentele când oamenii fac cunoștință unii cu alții, se trece peste detalii importante, uneori delicate ori savuroase, apelându-se la eventualul „apoi”. E un salt spectaculos, ca o trecere de la real la fantastic, de la prietenie la erotică etc. Voi încerca să mai parcurg scena omisă, pas cu pas, cu riscurile de rigoare. Așadar, să dăm câteva cadre înapoi în ritm de *slow motion*, când mă aflu lângă vitrina prăfuită a magazinului și în strada care îmi bruia vocea interioară. Cunoscuta mea, pe care o văd acum ușor naivă, ușor stranie, într-un cuvânt frumoasă, e la vârsta când se parcurge capitolul incertitudinilor”.

Sedusul de literatură e un nedeclarat dezamăgit de existență. Detaliile pe care se focusează privirea naratorului ascund niște drame ale intelectualului basarabean, aflat într-o interminabilă tranziție postsovietică. Orarul de stingere a luminii, atât în sat cât și în oraș, sărăcia, haosul politic decid atmosfera dezolantă din texte. Problemele basarabenilor, la care se fac aluzii sau scurte comentarii, li se adaugă și cele ale transnistrenilor, naratorul fiind un călător frecvent în Transnistria. Concluzia acestuia e sumbră: „În Transnistria însă omul nou s-a conservat mai bine, chiar și

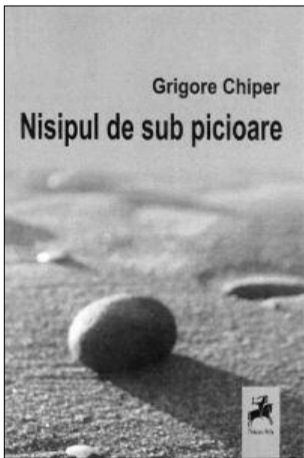
printre polițiști, *homo sovieticus* e la el acasă, e ca o bătrânețe ineluctabilă”. Realitatea e pusă mai mereu într-un raport de coordonare cu literatura. Asocierile de tipul: „Ceea ce simți nu e literatură” sau „Literatura poate acționa mai repede și cu mai multă eleganță” denunță cu amărăciune neconcordanța dintre planul existențial și cel ficțional. Iată de ce „corectarea” existenței se face prin recursul la datele livrescului, ale conștiinței culturale, intertextualizante.

Pe cât de atent e la detaliile realului, pe atât de atent e Grigore Chiper și în ceea ce privește trecerea lor în text. Strategiile narative sunt aplicate cu rafinamentul maestrului. Ceea ce lipsea în *Violoncelul și alte voci* și se regăsește în *Nisipul de sub picioare* este tehnica mișcării în cerc. În unele proze începutul este dublat de fraza de final, narațiunea căpătând coerența interioară a compoziției unei piese muzicale.

Pentru obiectivarea perspectivei, naratorul preferă uneori persoana a doua. *Eu* devine prin detașare un *tu*, radiografiat cu luciditate în gesturi, gânduri și acțiuni. Naratorul-personaj se autodefiniște preponderent prin constatări și replici, aparent ocazionale, dar cu un ascuns substrat sugestiv. De altfel, și personajele sunt creionate printr-un detaliu, cu forță decisivă de semnificație: „Azi totul e la nivelul suportabilului. Abia atinse de privire, detaliile cotidianului reverberează semnificații în planul conștiinței. „Din când în când privești părul strălucitor al Olgăi așezate în stânga ta, chiar la prima masă. Nu e un top-model. Are doar niște mâini frumoase care sunt atât de aproape”. Discursul e un joc de scoateri în evidență și ascunderi. „E mai comod să apelezi la serpentine”, spune personajul, trădând codul narațiunii, și anume estetica echivocului asumată de scriitor.

În prozele din *Nisipul de sub picioare* se resimte o muzică de fundal, care leagă straturile textului. O muzică precum un răpăit monoton și trist de ploaie („*tragică beție, moale legănare*”), având același efect ușor halucinant de transfer din realitate în iluzie și vis, din cotidian în literatură - senzație pe care o transmite proza lui Grigore Chiper în întregime.

În prozele din *Nisipul de sub picioare* se resimte o muzică de fundal, care leagă straturile textului.

Concursul Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediția a XXXIV-a, 10-12 iunie 2016, Botoșani

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Editurile Paralela 45, Junimea, Timpul, Charmides, Eikon, Vinea. Principe Edit, precum și cu rivestele de cultură „Convorbiri literare”, „Poezia”, „Scriptor”, „Feed beack”, „Viața Românească”, „Familia”, „Vatra”, „Euphorion”, „Steaua”, „Hyperion”, „Conta”, „Poesis”, „Luceafărul de dimineață”, „Porto-franco”, „Ateneu”, „Argeș”, „Bucovina Literară”, Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova și ARPE, organizează în perioada 13-15 iunie 2016 Concursul Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediția a XXXIV-a.

Concursul își propune să descopere și să promoveze noi talente poetice și critice și se adresează, astfel, poezilor și criticilor literari care nu au debutat în volum și care nu au depășit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secțiuni: POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2015 – 5

mai 2016. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horațiu Ioan Lașcu” al Filialei Iași a UR și b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (*același volum și pe un CD – un singur exemplar!*) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Același moto va figura și pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda șase premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către editurile menționate. Juriul are latitudinea, în funcție de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare și alte manuscrise, în funcție de disponibilitatea editurilor prezente în juriu (Paralela 45, Junimea, Charmides, Eikon, Vinea și Principe Edit).

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poezilor premiați. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul unei edituri și al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toți poezii selectați pentru premii vor apărea într-o

antologie editată de instituția organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene*: - Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (*în copie și pe un CD*), semnat cu un moto. Același moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicate în revistele care acordă premiile și în antologia editată de instituția organizatoare.

Festivitatea de premiere va avea loc la Ipotești și Botoșani în ziua de 14 iunie 2015.

Organizatorii asigură concurenților cheltuieli de masă și cazare.

Lucrările vor fi trimise, până la data de 10 mai 2016, pe adresa:

CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE BOTOȘANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoșani.

Relații la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

PS. Se primesc grupaje de până la 15 pagini și pe e-mail!

proză

Glorioșii ani ai ratării

TROMPETA MAGICĂ A TĂCUT...

Noiembrie ce a trecut a fost o lună tragică pentru cei care cunosc viața spirituală a Piteștilor. Niciodată nu a fost mai acut, pentru mine, un vers pe care l-am scris acum aproape 30 de ani, când eram în plină forță fizică și sufletească – „Eram atât de tânăr încât nimic nu murea”. Era la plecarea bunicii mele pe Cea Lume, ea care mi-a fost întâiul dascăl, prieten, mamă și tată deopotrivă, după ce a reușit să mă smulgă din vitregia Bărăganului, în care istoria mă aruncase împreună cu părinții. Plecarea Bunicii parcă mi-a înjumătățit lumea, ușor-ușor am devenit prizonierul trecutului și melancoliei fără de leac.

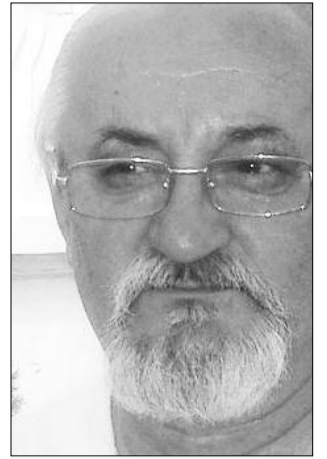
În noiembrie trecut au plecat din lumea aceasta Toma Teodoreanu și Eleodorus Septimius Enăchescu... Toma a fost, vreme de 40 de ani, trompetistul secției de „Estradă”, a Teatrului Al. Davila. A fost un artist desăvârșit, cum desăvârșit a fost și ca prieten. L-am cunoscut în 1975, pe Terasa Union, din fața teatrului. Nu mai știu în ce anotimp era, știu doar că Juju Ionescu ne-a făcut cunoștință și a pecetluit momentul cu mai multe sticle cu vin rubiniu. Ne-am împrietenit repede – Tomiță era o enciclopedie muzicală, era un om vesel și onest, eu eram în perioada îndrăgostirii de jazz și blues, luam cunoștință, grație romanelor, memoriilor și vieților romanțate, cu Parisul pictorilor și scriitorilor americani veniți să ucenicească în Bătrâna Europă. Ne întâlneam destul de des, beam și povesteam despre Parisul imaginar, era singura noastră formă de a evada dintr-o țară cotropită pentru a doua oară de dogmatism și de absurd. Terasa de vară pe unde poposeam erau atent supravegheate, vedeam asta și ne făcea o

plăcere deosebită să fim și mai provocatori în atitudine și limbaj, nu puține fiind momentele când ne încăieram cu milițieni în civil, ajungându-se chiar la situații complicate, când eram legitimați și admonestați grosier, momente din care doar actorii Cristian Tutză și Juju Ionescu știau să ne scoată onorabil. Deși părea că viața lui este o sărbătoare fără sfârșit, Tomiță întruchipa un artist de o rară seriozitate – muncea enorm, până la epuizare, căuta sunetele cele mai pure și potrivite sufletului, repeta până la senzația de plutire. În câteva rânduri am participat la repetițiile sale, multe peste program – el singur, pe scenă, eu în sală, pierdut într-un fotoliu. Așa am avut privilegiul să văd drumul chinuitor al artistului, pe care spectatorul nu-l vede, așa am văzut valorile de sudoare din care ies sunetele divine. În final, Tomiță îmi răsplătea răbdarea cântând doar pentru mine o bucată celebră, de Louis Armstrong – „La Vie En Rose jazz Trumpet Solo”.

Ca orice mare artist, Tomiță era mereu nemulțumit de sine și adesea încercam să-l liniștesc, să-i spun cât este de bun, dar era în zadar, îmi stopa demersul, impetuos: „Gura, sunteți niște afoni, toți, ce știți voi, marele sunet este la Al de Sus...”

Cum știam pe deasupra nenumărate poezii, epigrame și anecdote care evocau virtuțile artistului și amestecul vinului în viața lui, nu pregetam să-i spun câteva, să-l bine-dispun! La băutura, Tomiță juca rolul cabotului, al băiatului rău, sancționa verbal aproape pe toată lumea și trebuia să fii cu multă băgare de seamă, ca să nu te umple cu bogdaproste! În realitate, după ce îl cunoștea mai bine, descopereai că trompetistul nostru avea un suflet de copil, că era vulnerabil cum nici nu

puteai să-ți imaginezi. După 1990, ca noi toți, Tomiță a sperat că vom schimba lumea, că vremea nulităților și politrucilor se va fi dus pe pustie... N-a fost să fie... Ne-am luat cu ale noastre – cu munca, nevoile și singurătățile, Domnul a început să ne rărească. Apoi s-a întâmplat că dintre noi toți, Tomiță a fost lovit cel mai cumplit; într-o clipă, viața lui a fost ruinată, golită de toate sensurile – fata lui, singurul copil, încă adolescentă, a pierit într-un cumplit accident rutier... Toți am crezut că prietenul nostru se va stinge brusc, de durere, ori că va înnebuni... Nu a înnebunit, a continuat să muncească, de parcă nimic nu s-ar fi petrecut, cu seriozitate și dăruire, subminat de suferința lăuntrică. Pe 4 noiembrie 2015, Tomiță a plecat din lume, el, care a mișcat continente de aer cu trompeta, a plecat de aici cu tot văzduhul său. Liniște...

GRECU', ZIS ȘI BALAMACE

Sub aceste două porecle a fost cunoscut Eleodorus Septimius Enăchescu, cunoscut revoluționar, în zilele lui decembrie 1989, și mai apoi atent cercetător și analist al fenomenului legionar. Grecu i s-a spus de la originile familiei sale, iar Balamace de la celebrul legionar aromân, probabil pentru rezonanța hazlie a numelui. Întâi l-am cunoscut pe fratele său, pe Claudiu, cu mult înainte de 1989. Fire boemă, Claudiu s-a dedat lecturilor (teologie și filosofie), o vreme fiind și un plăcut conviv de cafea, de care, cu timpul, s-a îndepărtat, acesteia preferându-i reclusiunea și plimbările singuratică. Mult mai comunicativ, Doru Grecu a fost mai năvalnic, adesea a dezavuat public regimul comunist, a avut chiar activitate subversivă – a împărțiat manifeste în care îndemna la revoltă și totală nesupunere civică și a aprins scânteia revoluției la Pitești. Dezamăgit de traseul post-revoluționar al României, deși autodidact, Doru face intense cercetări istorice, se dedică valorilor fundamentale în care a crezut – biserica, familia și țara. Întreprinde nenumărate călătorii inițiatice la marii monahi Justin Pârnu, Arsenie Papacioc, Părintele Cleopa, Ioaniche Bălan. Deși prins într-un tumult al cunoașterii, Doru urmează cursurile facultății de teologie, se căsătorește cu Tania, o creștină vrednică, și Domnul îi dăruiește cu două fete. Din Arhivele CNSAS extrage informații prețioase, cu care reface traseul unor mari intelectuali. Doru găsește mai multe scrisori inedite, expediate de Emil Cioran prietenului său Petre Țuțea. Copia unei astfel de scrisori mi-a dăruit-o la începutul trecutei toamne, în Librăria Sophia, din Pitești, locul unde ne-am întâlnit pentru ultima oară; am discutat despre unele și altele,

preț de mai multe ceasuri, fără să am bănuiala că n-am să-l mai văd vreodată... Pe 6 noiembrie 2015, cu doar două zile înainte de praznicul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, inima lui Doru se oprește; poate așa va fi fost voia Domnului, mai mereu înțelesurile venirilor și plecărilor în și din lume ne sunt ascunse, pentru o vreme sau pentru totdeauna... Domnul ție-l în Împărăția Sa, că I-a fost un oștean desăvârșit... Mai jos reproducem scrisoarea lui Cioran, cu care m-a dăruit Doru – este o radiografie inedită a Franței, făcută de un spirit neliniștit în cumpăna istoriei.

20 Febr. 1938, Dragă Țuțea,

Pentru un om care a fost cât de puțin infectat de romantism german, de muzică și de metafizică, Franța apare ca un farmec superficial de anecdotă. O țară care trăește prin formule vide, dar care punând grație în tot, nu te exasperează niciodată. Am o senzație de libertate înfinită de câte ori mă gândesc că n'am ce învăța de la francezii. „Spiritul” începe unde sfârșește neliniștea lor. Cine admiră Franța fără o nuanță de dipreț este un naiv ridicul. Nu este mai puțin adevărat că de câte ori mă leg de ea sau îmi primplu un surâs ironic, inteligența protestează în mine însumi și o apără cu încăpățănare. Căci Franța este pseudonimul inteligenței. Când tu spuneai că înțelegi prin inteligență ceia ce înțeleg francezii, ai anticipat o experiență pe care o fac zilnic. Aici prostia cade sub penalitate și nu mă îndoesc că reclamând un prost îl expui unei percheziții imediate. Imbecili câți vrei, chiar prea mulți, dar nici un prost. O servitoare îl are pe La Rochefoucauld în sânge și un băcan

dacă-ți descopere vreo iluzie, te disprețuiește. Spengler a scris cartea lui pentru Franța și te rog să-ți închipui cu ce voluptate savurez amurgul unei mari culturi, degradarea vitalității unui popor, panica lucidă a unei societăți. O țară fără tineri, fără ambiții și fără prejudecăți. De n'ar exista primejdia din afară, orice cetățean francez ar declara public că Franța nu mai are nimic de făcut. E drept că a făcut tot și că plămâni ei mai respiră doar prin orgoliu, dar aceasta nu îndulcește o soartă ireparabilă. (...) Franța n'are ce să opună forței în afară de paradox. La acesta apelează ea în toate eșecurile de politică externă și internă. Întrebarea ta stranie, dacă tot francezii sunt la putere, poate mai curând decât credem se va degrada într-o evidență. Franța este un tot ce tinde să devină nimic, România un nimic ce tinde... Dar, vai! am uitat că Pitpalac [Carol al II-lea] îi dă un curs funebru și ridicul.

Te îmbrățișează E. Cioran. 13, rue du Sommerard, H[otel] Marignan, Paris.

Șapte ani fără Al. Th. Ionescu

Cu Al. Th. Ionescu în eternitate

Au trecut, nici nu știu cum și când, șapte ani de când Al. Th. Ionescu nu mai este printre noi. Lucrurile se schimbă atât de rapid că până și timpul, dacă nu cumva el mai întâi, devine ireal. Pe lângă melancolie e aici și o șansă de a ne privi pe noi înșine, pe cei din jur și lumea cu o anumită detașare, deși presiunea socială, grijile, au crescut atât de mult încât această stare se obține foarte rar; și cu atât mai greu de unul singur. O revistă de filosofie franceză lansa ca temă întrebarea: gândim mai bine singuri sau împreună cu alții? Înclin să cred că împreună - singuri riscăm să ne blocăm sau să ne rătăcim -, dar numai cu aceia care știu să fie singuri. Pe aceștia îi găsim mai des decât ne închipuim: sunt autorii cărților bune al căror chip, adică suflet, îl întrezărim dacă știm să citim dincolo de rândurile scrise. Numai că, în avalanșa de cărți bune și foarte bune - nu vorbesc de cele proaste unde nimeni nu se întâlnește cu nimeni - și aceștia intră și dispar din viața noastră destul de repede. Cred că nicio carte nu poate înlocui șansa de a întâlni o persoană reală, un suflet întrupat care știe și poate să-ți elibereze sufletul îngropat în prejudecăți, manipulări ș.a. Aici e superioritatea religiei creștine față de oricare alta: Dumnezeu întrupat are cel mai înalt grad de realitate.

Comparativ cu autorii pe care îi știm din cărțile lor dar nu i-am întâlnit direct, sau cu personajele livești, persoanele reale întâlnite față către față continuă și atunci când nu mai sunt să ne marcheze pe căi știute ori cel mai adesea neștiute existența. Mai mult, am sentimentul că în curgerea apocaliptică a timpului, ele ne oferă o anume certitudine a realității. Mie așa mi se întâmplă când, în momentele de criză, mă gândesc la Al. Th. Ionescu. Îmi vin, desigur, în minte imagini ale sale, întâmplări trăite împreună, vorbe pe care mi le-a spus, există cărțile sale și cei pe care i-a iubit. Dar când spun mă gândesc la el înțeleg că gândesc împreună cu el: este acela în care mă văd mai aproape de ceea ce sunt, cel prin care mă raportează la mine sau la ceea ce este mai adânc decât mine. Așa era și atunci când trăia, doar că acum procesul s-a interiorizat. Prezența sa însă nu s-a stins, ci dimpotrivă, e mai aproape

acum decât atunci când timpul și spațiul ne despărțeau adesea. El face parte din ființa mea. Așa se întâmplă cu toți oamenii pe care i-am întâlnit cu adevărat, nu doar am trecut unii pe lângă alții, însă cu aceia care nu mai sunt accentele sunt mult mai pregnante. De aceea în singurătatea noastră cea mai adâncă morții sunt mai vii decât cei vii. Nu-i putem uita decât cu riscul de a uita de noi înșine, adică de a uita să existăm. Lucrul acesta se va întâmpla inevitabil, știm asta, dar faptul că cei morți au devenit parte din ființa noastră, face mult mai credibilă învierea cea de pe urmă. Dacă fiecare moare singur, cred că nu putem învia decât împreună. Față cu această nădejde, cea mai mare a umanității, ce mai contează uitarea la care lumea ne condamnă uneori la scurt timp după ce am părăsit-o?

LEONID DRAGOMIR

Un spirit critic lucid și greșelile altora

Al. Th. Ionescu este una din figurile luminoase care mi-au populat scurtul periplu în zonă, început în Săptămâna Mare 2003, cu un popas la Spitalul Județean din Pitești, cu un ulcer perforat, când aș fi putut intra direct în rai săvârșindu-mă de Sfintele Paști, și încheiat pe 8 decembrie 2008, spre miezul nopții, scos din Mioveni de un echipaj al Poliției comunitare... Ținerea de minte a răului este desigur un păcat, de care m-ar putea izbăvi la o adică memoria afectivă: în respectivul interval de cinci ani și jumătate, el însuși luminos, grație oamenilor și locurilor, m-am intersectat și am zăbovit în câteva rânduri la schimburi de impresii despre panorama literaturii, cu Altheaș, cum i se spunea. M-au tușat intuițiile lui critice precise, pe care așa-zișii critici de prim-plan pur și simplu nu și le permit, ca să nu spun că n-au acces la ele. Dacă talentul, creativitatea sunt în ultimă instanță chestiuni de caracter, spiritul critic matur, pliat pe canonul valoric al marii literaturi, derivă și el tot din caracter. Altheaș era în primul rând un om de caracter, detașat de politicile literare conjuncturale, specializate din a face din alb negru și invers, adică din autori mediocri autori valoroși și invers. Este, în ce mă privește, abilitatea de căpătâi și a așa-zișilor critici de prim-plan de astăzi, care girează și gestionează cu mână forte haosul valoric și falimentul literaturii române contemporane. Ei bine, din fericire pentru el și pentru speranța de resuscitare a literaturii române contemporane de la noi, Altheaș nu era un critic de prim-plan, ci format în reviste de provincie și prin lecturi asidue din clasici. Pentru el, moralitatea și responsabilitatea actului critic, ca să folosesc sintagme mari, uzate, călcate-n picioare de criticii automutilați de propriul simț al umorului (caracterul, ca și spiritul critic, este la ei o chestiune de simț al umorului) nu erau vorbe-n vânt, despre care se spune că nu te pune în fruntea mesei și nu-ți dau să mănânci, procurându-ți acea obezitate morbidă

indispensabilă supraviețuirii și parvenirii în mediul literar autohton.

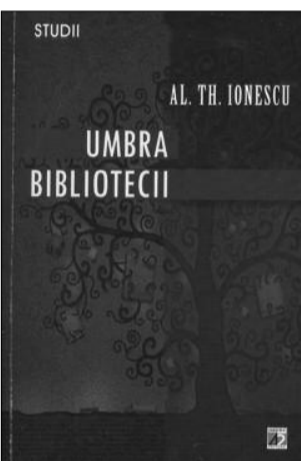
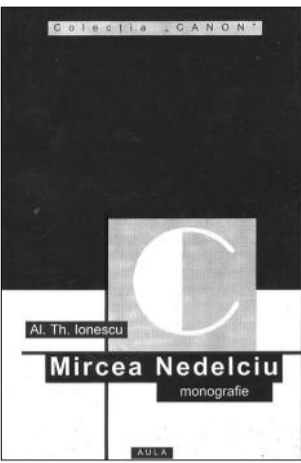
Ar fi multe de spus despre criticul Al. Th. Ionescu și felul de a te poziționa față de scriitori și confrăți critici, dar n-am decât să mă rezum, punctând câteva instantanee-idei. O figură luminoasă, spuneam, în memoria mea afectivă. Când l-am cunoscut, îmi venea să intru în pământ, să dispar efectiv din câmpul lui de vedere, aflând că mă citise. Mi se mai întâmplase și-n alte împrejurări, cu alții, și totuși, dacă stau bine să mă gândesc, el a fost singurul care a intuit sensul marginalizării personajelor din *Amantul Colivăresei*, punând acea marginalitate în legătură cu textul de căpătâi al lui N. Steinhardt, care, printre mai multe căi de evadare dintr-un sistem concentraționar, pomenește și asumarea deliberată a marginalității. În pofida aparențelor, sistemul socio-politic postcomunist de la noi este la fel de rău, dacă nu cumva mai rău decât sistemul concentraționar comunist, presupunând la o adică aceleași căi de evadare propuse de Steinhardt. Sustrăgându-te așadar erorilor și compromisurilor sistemului, arătându-le eventual cu degetul, inevitabil vei fi suspectat și acuzat că te automarginalizezi ca să ieși în evidență. Cine nu se integrează în sistem, e pasibil să fie strivit de acesta, strivire care tinde să se suprapună, să se identifice cu ceea ce numea Steinhardt posibilitate sau cale de evadare.

Altheaș intuia din câte am înțeles impasul în care se afla literatura română contemporană, îndepărtarea ei de canonul valoric al marii literaturi universale, atrăgând după sine și năruirea statutului material și social al scriitorului. Um impas, o criză, mergând mână-n mână cu criza spirituală a acestor vremuri. O criză a spiritului stând la baza tuturor crizelor, politică, instituțională, economică, socială etc. Am discutat aceste lucruri cu Altheaș, într-o emisiune a unui post local de televiziune din Pitești. A fost o oră de schimburi de idei despre literatură și viață, pe care am continuat să le nuanțăm după

emisiune. Fiind amândoi de vârstă optzecistă, el critic al generației respective, iar eu cel mult optzecist pârât, rupt de ideologie și de directivele estetice ale grupului (în momentul filmării emisiunii, tocmai se săvârșise prozatorul Gheorghe Crăciun, foarte bun și vechi prieten cu Altheaș, care mi-a povestit câte ceva despre împrejurările decesului) ne-am pronunțat amândoi asupra optzecismului. Eu am avansat de fapt o idee, pe care mi se pare că mi-a împărtășit-o, și anume că optzecismul cel plin de bune intenții deschise experimentului textualist-postmodernist a fost de fapt un soi de început al sfârșitului, sfârșit manifestându-se azi, în toată plenitudinea lui, prin vedetele literare ale ultimelor decenii. Oricum, Altheaș a recunoscut la un moment dat că ceea ce s-a pus în fruntea bucatelor, în locul unor Marin Preda, Eugen Barbu, Nichita Stănescu și alți zeci de prozatori și poeți asemenea lor, este praful și pulberea unor ruine: minimaliști, posttextualiști, postmoderniști, istorici și filozofi improvizați, autori de teze de doctorat care vor rămâne în istoria literaturii aidoma corifeilor epocii proletcultiste. Cui i-ar mai păsa însă, în afara unor anonimi obscurizați sau dispăruți din lumea asta, iubitori de literatură, asemenea lui Al. Th. Ionescu.

Un caracter și un spirit critic lucid așadar, o raritate în aceste vremuri în care minciuna stă cu președinții la masă, ca să le toarne în pahar. A plecat din lumea asta în anul următor plecării mele din zonă, în 2009. Am aflat că i s-a tras de la o greșală de tipar, greșeala unui scris de mână pe o rețetă de fapt, suplimentându-i o doză de medicament ce i-a fost fatală. M-am gândit atunci că asta ar putea fi soarta celor care umblă cu frazele, forțând limitele limbajului pentru a face sau a comenta literatură, să fie într-un fel sau altul victime ale unor greșeli de scriere-interpretare. Greșelile greșiților noștri pe care le iertăm, spre a ne fi iertate propriile greșeli. Dumnezeu să-l aibă în pază!

RADU ALDULESCU

remember

Mircea Martin: Discursul critic argumentativ

Personalitate marcantă a criticii literare românești din ultimii 50 de ani, profesorul Mircea Martin, până la "Radicalitate și nuanță" (București, Tracus Arte, 2015), nu a publicat după Revoluție nici o alta. Cartea apare la 29 de ani de la "Singură critica" (1986) și se constituie, în intenția declarată a autorului, ca o "replică" la aceea, fiind "angajată ca și aceea într-o pledoarie – acum implicită, atunci explicită – în favoarea actului discriminator fără de care nici literatura și nici cultura în genere nu se pot dezvolta firesc". În plan investigativ, "Radicalitate și nuanță" se edifica pe axele celor două concepte cărora li se găsesc rădăcini în studii publicate anterior. Cartea păstrează modelele evocate în volumele precedente. De asemenea, se prezervă tipul de discurs argumentativ-injonctiv. Mișcarea fundamentală a volumului o constituie disocierea celor "doi termeni puși în discuție", concepte-nucleu ale cărții. Mircea Martin precizează: "când vorbim despre radicalism, simțim că numim ceva – o atitudine, o opinie, o concepție – duse la extrem, la o limită, la un punct dincolo de așteptările noastre, așa-zicând, firești". Radicalismul este de neacceptat, dar există o atitudine (care etimologic derivă din aceeași rădăcină) ce constituie o operație mentală acceptabilă: radicalitatea. În opoziție cu aceasta se înregistrează "operația de nuanțare".

Despre Mircea Martin, Daniel Cristea-Enache reținea, în 2005: "Deși modelul lui Mircea Martin pare să fie mai curând Tudor Vianu (cu refuzul de principiu al stilului creator în critică), autorul își mărturisește fascinația pentru spiritul călinescian" (D. Cristea-Enache, *Ideea critică, România literară*, 33, 2005). În cartea de față, Mircea Martin recunoaște că a fost "fascinat de ideile sale directe" și se declară încântat atât de modul cum la Tudor Vianu "argumentația înaintează cu precauție", cât și de afirmația lui Vianu "Proiectul meu principal este propria-mi clarificare", ca și de modul cum se impregnează cercetarea de "principii directe" (pp. 279-283); îl vede pe acesta ca fiind "Profesorul".

Daniel Cristea-Enache consideră că metoda profesorului Mircea Martin este următoarea: "o operă critică, în ansamblul ei, este mai întâi decupată și decriptată, desfășurată pe liniile directe și restabilită în coerența edificării sale; după care e raportată la alte sisteme de referință ale teoriei și practicii critice. Raportarea devine ciocnire a contrariilor, chiar dacă Mircea Martin nu-și propune explicit o asemenea dramatizare a diferențelor" (D. Cristea-Enache, "Lecții de critică", *Ziarul de Duminică*, 29 februarie, 2008).

Ceea ce se remarcă imediat și înainte de toate la profesorul Mircea Martin este scriitura,

discursul critic de tip argumentativ. Abia apoi, se percepe coerența ideilor critice și limpezimea conceptelor. Mircea Martin este recognoscibil, mai întâi, ca discurs critic. Discursul său critic este unul caracterizat prin impunerea argumentului, prin rigoarea argumentației și prin coeziunea semio-cognitivă a scriiturii critice. În opinia noastră, profesorul Mircea Martin face critică literară pe ton argumentativ-injonctiv cu nuanțe demonstrative. Emite o idee critică și o argumentează temeinic și onest. Argumentația sa caută să fie și chiar se comportă ca o demonstrație. La autorii și operele care fac obiectul epistemic al radiografiilor sale critice urmărește actualitatea operei și a proiectului intelectual auctorial personal, perenitatea ideilor critice, altitudinea privirii critice, mizele cercetărilor și strategiile investigative (în special disociative și de discriminare), funcționarea corectă a motoarelor conceptuale. Toate acestea sunt examinate, înainte de toate, prin prisma principiului coerenței argumentativ-demonstrative.

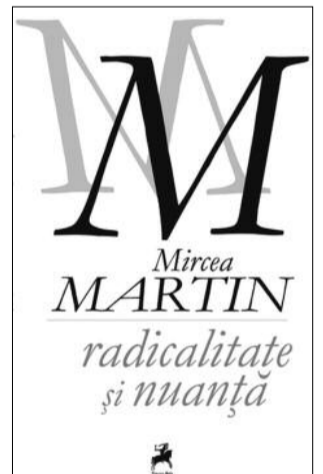
Discursul critic al lui Mircea Martin este unul ne-ceremonial. În "Principii de estetică" (1974), George Călinescu arată că, într-o privință, poezia este "un mod ceremonial, ineficient de a comunica iraționalul" (p. 76). Subsecvent, se configurează "gesturi ceremoniale" și "mișcări ceremoniale, ritualice" (Călinescu, 1974, pp. 59-60). De aici, prin inferență, extragem ideea că modul ceremonial de a comunica îi corespunde în practica noastră comunicatională o formă specifică de discurs: o spunere fără obligații în ceea ce se cheamă aducerea de dovezi; este vorba de o expunere logicoidă, bazată pe evidență, pe profrazare și neconstrânsă în a proba. În aceeași ordine de idei, în opoziție cu discursul derulat ceremonial se diferențiază un tip de discurs supus unor obligații de atestare, presat de imperativele logicii formale și situat în afara bunăvoinței din profrazare: acesta este discursul argumentativ-demonstrativ.

Discursul critic al profesorului Mircea Martin este unul de tip argumentativ-demonstrativ, iar nu unul ce se pliază pe un mod ceremonial de a comunica ideile. Ceremonialul există; el aparține artei, nu criticii. "Ceremonialul, arată M. Martin într-un interviu din 1972, cu Adrian Păunescu, e o condiție a artei care îl acceptă. În același timp, însă, orice operă presupune ceremonialul ca pe un mod pregătitor, ca o cale de acces spre absolutul pe care-l conține" (2015, pp. 431-432). Vorbind în cartea de față despre "Dicțiunea ideilor" (1981), Mircea Martin ne dă un argument mărturisitor despre discursul său argumentativ-demonstrativ: aduce vorba

despre "logica demonstrației mele de atunci" (din "Dicțiunea ideilor", 1981).

În studiile despre George Călinescu și Tudor Vianu se pornește efectiv de la interogația asupra actualității operei acestora. Se sesizează că unele citate sunt puse de G. Călinescu în slujba "unor demonstrații mărunte" (p. 140); "demonstrațiile profesorului Liviu Rusu" sunt calificate generic drept "tulburătoare"; în cercetarea lui Gelu Ionescu asupra traducerii "demonstrația era necesară" (p. 179). Mihai Petroveanu, se arată, înnoiește ideile despre Bacovia, pornind de la o "seducătoare ipoteză", iar Matei Călinescu "face demonstrația tendinței permanente spre anonimă a poetului" (p. 154). Analiza contribuțiilor de poetică ale academicianului Solomon Marcus se fundamentează pe raportarea rezultatelor obținute la "proiectele" de pornire; la Ion Ianoși se pune în prim plan un "program trasat pe termen lung"; în construcția de sine a lui Eugen Simion se decelează un "proiect intelectual" iradiant; într-o carte a lui Laurențiu Ulici se detectează un "proiect personal". În cărțile Ilinei Gregori se sesizează că "privirea interpretei este mereu atentă, lucidă". Excepționalul Gheorghe Crăciun putea publica în 1990 teza sa de doctorat, dar amână ani la rând evenimentul ("Aisbergul poeziei moderne", 2002) pentru a mai lucra la "aprofundarea conceptelor, la sistematizarea demonstrației, la rafinarea argumentelor"; elaborează o carte care, în raport cu cartea "Despre poezie" a lui Nicolae Manolescu, vedește "un caracter mai demonstrativ, pe de-o parte, și mai sistematic, pe de alta" (pp. 205-206). "Scriitorul total", Mircea Cărtărescu face din "doctrină" "un criteriu de unitate a demersului său investigativ" (p. 216). În critica literară a lui Cornel Ungureanu, dincolo de aspectele majoritar pozitive, se atrage atenția asupra lipsei "liantului demonstrativ" al discursului critic (p. 81). Nicolae Manolescu este "Critical «nepereche» al literaturii române postbelice"; a fost "dispecherul 1 al reputațiilor literare în contemporaneitate" și "este și unul dintre exegeții de frunte ai scriitorilor români din toate epocile" (pp. 55-56).

În raport cu cărțile anterioare ale profesorului Mircea Martin, în "Radicalitate și nuanță" se păstrează, pe de o parte, argumentativitatea și altitudinea intelectuală și, pe de alta, se ridică la un nivel superior exigența conceptuală a cadrului teoretic. Per ansamblu, prin coerența discursului critic și prin claritatea procesării conceptuale, "Radicalitate și nuanță" este o carte-model a criticii literare românești actuale și probabil cel mai valoros volum de critică literară al anului 2015.

Discursul critic al profesorului Mircea Martin este unul de tip argumentativ-demonstrativ, iar nu unul ce se pliază pe un mod ceremonial de a comunica ideile.

"Două scheme ale afirmării unui autor"

(urmăre din p. 3)

■ „Deși nu sînt singura persoană din Sussex care îl citește pe Milton, vreau să-mi notez impresiile despre **Paradisul pierdut**, acum că tot îl citesc. (...) El se ocupă de orori, nemărginire, mizerie și sublim, dar nu tratează niciodată pasiunile sufletului omenesc. Există oare alt mare poem care să arunce atât de puțină lumină asupra propriilor bucurii și dureri ale autorului? Nu mă ajută cu nimic să judec viața. Mi-e greu să cred că Milton a trăit sau a cunoscut bărbați și femei în afara personajelor arțăgoase care vorbesc despre căsătorie și îndatoririle femeii” (Virginia Woolf).

■ „Oricum, m-am bucurat foarte mult că am putut să continui lectura lui Byron. Cel puțin el are virtuți masculine. În fond, mă amuză să constat cât de ușor îmi pot imagina atracția lui asupra femeilor, mai cu seamă asupra celor proaste și neinstruite, incapabile să-i reziste”. (...) „Sînt foarte neplăcut impresionată de extreme de proasta calitate a poeziei lui Byron, a acelor poeme pe care Moore le citează cu o admirație aproape mută. De ce erau considerate aceste versuri de album drept expresia harului celui mai pur al

poeziei”. (...) „Era convins că *Childe Harold* este cel mai bun poem ce s-a scris vreodată. Însă niciodată, tînăr fiind, nu a crezut în poezia sa, ceea ce, la o persoană atât de încrezătoare și de pedantă, este o dovadă că nu avea talent” (Virginia Woolf).

■ D-ale autorilor. Cutare e sentimental fără a fi poet. Cutare e poet fără a fi sentimental. Fiecare se străduiește a-l mima pe celălalt.

■ Cunosco o doamnă care-și încăruntăse părul la coafor, se îmbracă sobru, îndeobște în negru, pentru a se „îmbătrîni”, adică pentru a-și scoate în evidență trăsăturile încă suficient de tinerești. Nu e decît o cochetărie între altele. Similare cu cea a unui domn care ține a se „îmbătrîni” la rîndu-i, plîngîndu-se constant de „slăbiciunile” celei de-a treia vîrste, cu un facies rubicond și surîzător, avînd subînțelesul de „vezi cît de în putere sînt?”.

■ Te cuceresc mai curînd spațiile mici, textele scurte decît cele ample, o singură imagine și nu mai multe, întrucît acestea sînt depozitarele unor sugestii pe care le „storci” cu mai multă ușurință. Miniatura poate sugera întregurile mai curînd decît se pot comunica întregurile însele.

■ „Căutați pe cel care caută adevărul și feriiți-vă de cei care l-au găsit” (Gide).

■ Faci ceea ce faci, învățînd mai mult ori mai puțin din ceea ce n-ai putea face.

■ „La un turneu de tenis demonstrativ de la Delhi, cineva constata că publicul din tribune se asemena cu publicul nostru. «Parcă turneul ăsta ar fi în România», spunea omul. Adică ai noștri seamănă cu indienii...” (**Dilema veche**, 2014).

■ Întîlnire cu moș Chefe. Îl văd molfăind bucăți de slănină, sorbind dintr-o sticlă de bere. „Ce te uiți la mine, moșule?, mi se adresează ca de obicei. Porcul ăsta n-a băut bere în viața lui. Îl îmbăt acum cînd e pe lumea cealaltă. Ha, ha, ha!”.

■ Pactul, frecvent în natura umană, dintre rațiune și senzualitate. Explicația? Toleranța reciprocă între cei doi vectori. Fiind incomod pentru ambii (mai cu seamă în tripticul său mistic: credința, speranța, iubirea), sentimentul se vede expulzat.

■ Bucuria: o formă repetată a nașterii.

■ „Ca să mă pedepsească pentru disprețul meu față de autoritate, Soarta a făcut din mine o autoritate” (Einstein).

■ Nu e oare uitarea un exercițiu naiv al morții? Nu e oare amintirea un exercițiu naiv al eternizării vieții?

Ion Pop sau o jumătate de secol de poezie*

ION
POP
POEME
1966-2011

**Prin această
antologie de
autor - din
colecția
ECHINOX,
îngrijită de
Horia Bădescu
și Eugen
Uricaru – Ion
Pop ne oferă
șansa de a
înțelege, de a
nu uita că în
univers există
o stea care va
rămîne... sus!**

Mă gândesc, adeseori, că multe i-ar fi lipsit azi lumii dacă n-ar fi existat *Echinox* - cenaclul și revista cu acest nume, apoi, celebra revistă *Steaua*, mai cu seamă, de n-ar fi existat acel dumnezeiesc punct al universului: „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.

Lumea nu s-a schimbat după apariția în 1968 a revistei *Echinox*, nici chiar în cei 14 ani în care la conducerea revistei s-a aflat Ion Pop, nu avea cum, dar „regimentul” de scriitori ce a apărut și a gravitat în jurul imensei mișcări literare studențești clujene a adus și aduce mari contribuții la dezvoltarea și promovarea literaturii române în țară și străinătate. Așa că, într-un anume fel, lumea s-a schimbat.

Cadru universitar emerit, conducător de reviste literare și de cultură, inclusiv director al Centrului Cultural Român din Paris, poet, critic și istoric literar, publicist literar de forță, traducător al operelor unor mari personalități ale literaturii universale contemporane

Aș putea spune că îl știu bine pe poetul și publicistul literar Ion Pop pentru că de prin 1969 - 1970 l-am citit, săptămână de săptămână, lună de lună, în revistele literare și de cultură clujene și nu numai. Îi caut și citesc interviurile pe care le realizează, cele pe care le acordă, am în mica mea bibliotecă majoritatea cărților sale de poezie și critică literară, cum le am pe cele ale multor alți scriitori clujeni importanți.

Spun aceste gânduri după ce, zilele acestea, am putut citi cele 555 pagini de poezie de Ion Pop și notele critice despre poezia acestuia, socotindu-mă un om norocos... din moment ce în orașul meu, de-o vreme, nu mai există o librărie de unde să pot cumpăra o astfel de carte... Sunt 45 de ani de poezie (1966 - 2011) a unuia dintre importanții poeți români contemporani.

Da, poezia s-a desăvârșit, e un izvor, e o cascadă, un fluviu, din secolul ce a fost și din secolul acesta, e replica de argint a lumii... ori adăpost al atâtor „flămânde metafore”...

Aflăm de aici cum se trag liniile prin lume, cum pianul ocrotește o grădină de flori pentru zei și pentru caii stelari, cum o cruce se vede crescând sub zborul păsării albe... să zicem prin subtila *MUZICĂ* (pag.28 - 29): „Oprește puțin. Ascultă / cum se trag liniile prin lume, / la margini de lucruri, încet, / pe câmpuri, de-a lungul șerpilor, lângă râuri, / pe frunze și ziduri și porți, / cum cad prin poduri de case / conturele vechi / și de pe fețe ovale / printre rădăcini, cu frunzele uscate, / cum crește / o cruce sub zborul păsărilor. / Cum se tot uită-n sus această grădină - / nu va urca niciodată spre cer / mai mult decât ierburile pe care le crește - / cum pare tot mai mult un ochi / căzut din noaptea unui zeu uitat. / Cum se-mplinește în jurul cumpenei de la fântână /

dreptatea, / dreptatea, / dreptatea, / deasupra vieții noastre care / plutind se lovesc una de alta, / lacrimi mari / înnegurând universul.” Subtil, apoi, trecem dincolo de lacrimă, chiar... „Drept ar fi să nu te-ntristezi niciodată, / Din țara ta ți-ai ales abia perceptibila linie / ce desparte uscatul de ape, / acolo stai, jumătate pământ, jumătate mare, / cu o ureche scoică și alta de carne, / Cu un ochi în azur, cu altu-n fântâni pământene. / Pentru cei ce vor trece și vor veni / prin partea ta dreaptă, mereu / focuri pe culmi va aprinde iarba, vestind / amenințările dragostei, / și nu rareori vei simți / suverane migrații - strămoșii / părăsindu-și pietrele pe câmpuri, călătorind / printre izvoare și rădăcini, / să-și lipească urechea de mare. / Până la jumătate vântul îți va fi vânt, / dincolo - dor, / ploile - ploi, dincolo lacrimă, / în dreapta așteptarea Penelopei, / Ulise-n stânga, rătăcind pe mări. / Tu vei avea o moarte de balanță” (*TIPARE*).

Parabola torturii, căci există și tortură, se arată în poem ca o constatare prealabilă paușală, ecoul neavând vreo importanță... că mai sunt ori nu câțiva metri de sânge: „Dacă tot e să mă strivești, / să fie măcar cu o roată nouă, / cu o șenilă mai aurită, / cu un ciocan de argint, / cu o cizmă lustruită bine, / ori cu cel mai curat dintre degete. // Să nu rămână și mai pătată pata de sânge, / să se înființeze cât de cât demnă / la dreapta, de apoi judecată / a apelor” (*ULTIMĂ RUGĂ*).

Poetul ne apare de obicei într-o postură meditativă, amestec de reverie cotidiană și aluzie livrescă: „Ți-a rămas și această pâine / și-acest pahar cu vin. / Să le iei. / Să mănânci. / Să bei. / Singur cu trupul / și sângele tău. // Și pretutindeni, / atâtea flămânde metafore. // Foarte concret murind, / să mai rămână din tine / doar Îngerul, vai, cel Abstract, / păzitorul / de litere” (*PĂINE ȘI VIN*).

Jocul de-a destinele, ca pe tabla de șah, duce poemul spre ora meditativă, nicidecum a privirii înapoi cu mânie: „Lângă o pată de întuneric / ținând toată viața / o floare aprinsă în mâini. // Fără să vezi cum în locul florii / apar altele, rând pe rând, / ca într-o ștafetă de candelă. // Nebăgând nici măcar de seamă / când cineva, obosit, de moarte, / îți schimbă mâinile.” (*INSCRIPTIE*). Mai apoi poetul ne avertizează, prevenitor: „Nu vă speriați. Nu vă pânđește / nici o primejdie. Puteți / să treceți liniștiți pe lângă mine. / Nu are nici un rost să vă vârați / degetele-n urechi, / nici să vă ascundeți / după copac / ori pe după zid. Nu, nu vă fie teamă. Astăzi nu, / nu voi urla, / din când în când / mai trebuie să arătăm și puțin respect / pentru ordinea universală” (*ASTĂZI NU*).

„Da, iubită prietenă, s-ar putea / să murim și noi, definitiv”... vedem scris în poemul

dedicat Ioanei, în memoriam. Îl contrazic pe poet pentru acel „s-ar putea”. Sigur e că poezia este regina artelor. Atunci, poeții „s-ar putea”... „să moară definitiv”? Nu, poetul nu moare niciodată! Punct. Poetul e, uneori, doar „ancorat” în durerea, în suferințele celorlalți. Dar, hai să vedem mai departe: „...să citez din memorie / versurile celebre în care valurile / fac loc altor valuri, / iar soarele stins în cer / lasă să se nască alt soare. // La toate aceste sfaturi ale Înțelepciunii / nu pot răspunde decât, / foarte simplu, că e păcat. / Atâta tot, e păcat. / Am fost, totuși, sarea care-a văzut sarea, / apa care s-a oglindit în alte ape, / flacăra bucuroasă că luminează, / și adiere de vânt am fost, / și furtună știind că-i furtună...” (*DA*).

Un poem-maraton, datat 3 decembrie 1989, se ivește spre a dăinui în timp, așa: „Zăpadă, zăpadă, zăpadă - / dar nu mai cade din cer / ca odinioară, într-un poem, / moartea petelor. // Să nu fie, vai, niciodată, / să nu fie-n pericol cenușul? / Din avioane / cad ameteite manifestele inocenței, / din tunuri / explodează / manifestele inocenței, / din arterele și plămâni tăi / flutură o flăcără roșie / ca o fiară înjunghiată / pe altarele inocenței, / viermele alb a ieșit el însuși din măr / ca un exemplu viu al inocenței, / actorii toți recită până ce răgușesc / „zăpezile de altădată”, / mama-și ascunde cu teamă, de pe basmaua albă, / cele trei picături de sânge, / și nu vom ști, vai, care din purtătorii / de mănuși precum neaua, / și zăpada care-a venit, va veni, / va veni, / / Să nu fie-n pericol cenușul? // Zăpadă, zăpadă, zăpadă, / miliarde de fulgi în asalt, / stare de urgență a albului, brave armate / ale marelui Țipăt mut! / Să nu fiți voi, toate, ah, toate, / decât niște gloanțe oarbe? / Să nu fie, vai, niciodată, / să nu fie-n pericol cenușul?” (*CA ODINIOARĂ, ÎNTR-UN POEM*).

Prin această antologie de autor - din colecția *ECHINOX*, îngrijită de Horia Bădescu și Eugen Uricaru - Ion Pop ne oferă șansa de a înțelege, de a nu uita că în univers există o stea care va rămîne... sus!

Volumele de poezie care au stat la baza alcătuirii acestei antologii sunt: *Propuneri pentru o fântână* (1966), *Biata mea cuminenie* (1969), *Gramatică târzie* (1977), *Soarele și uitarea* (1985), *Amânarea generală* (1990), *Descoperirea ochiului* (2002), *Elegii în ofensivă* (2003), *Litere și albine* (2010), *În fața mării* (2011).

VASILE MIC

* ION POP, *POEME, 1966 - 2011* (Editura ȘCOALA ARDELEANĂ, Cluj-Napoca, 2015).

Un car cu pere, de Geo Constantinescu

Cartea de debut în proză a lui Geo Constantinescu, intitulată *Carul cu pere*, publicată la Editura „Ramuri”, Craiova, 2015, poate constitui o surpriză pentru cei care nu au cunoscut înainte talentul de prozator al autorului, așa cum lasă să se înțeleagă și prefațatorul Ion Munteanu.

Parcurgera cărții de debut în proză a lui Geo Constantinescu a reprezentat pentru mine o deosebită satisfacție pentru că am observat cel puțin două aspecte importante: a. faptul că studiile științifice pe care le-a realizat nu au dus la pierderea scriitorului, cum se întâmplă adeseori când criticul literar sufocă scriitorul din același ins; b. calitatea scrierii literare arată maturitatea unui scriitor care doar aparent a fost pe planul doi.

În încercarea unei analize a cărții de față am să pornesc de la titlul acesteia. *Carul cu pere* pare un titlu banal, agățat de niște „amintiri din copilărie”. În realitate, titlul acesta descrie începutul unei deveniri, când copilul Ilarie, personaj care-l întruchipează după toate probabilitățile pe scriitorul însuși, ia contact

cu lumea dinafara satului său de origine. De altfel, cartea este construită pe dezvrăjirea lumii satului. Un car cu pere poate fi interpretat ca un simbol al comerțului țărănesc, tipic vâlcean. Țăranii din județul Vâlcea plecau adeseori cu căruțele prin țară pentru a vinde fructe, păcură, sare, vase de ceramică. Era un comerț acceptat la limita legilor de atunci pentru că acest tip de activitate însemna supraviețuirea unor comunități sărace.

Cartea lui Geo Constantinescu este alcătuită din 25 de proze scurte, construite solid și constituind imagini ale unei lumi duble: lumea dinăuntru și lumea dinafară; lumea rădăcinilor și lumea dezrădăcinării; lumea fiului risipitor și lumea fratelui fiului risipitor. Indiferent de forma binomului acestor lumi, avem de a face cu experiența unei vieți care transformă faptele banale în literatură, care accede la forma artei cuvântului. Fiecare proză în parte își are rostul ei în povestea pe care este țesută. *O zi din viața unui băiat cuminte* este una din experiențele fiului risipitor care pleacă în

lume. Întrebarea este de ce acesta pleacă într-o lume dincolo de lumea sa. Această întrebare a făcut o îndelungată carieră literară și filosofică în funcție de răspunsurile care s-au dat în timp. Un astfel de răspuns îi dă Rainer Maria Rilke în *Însemnările lui Malte Laurids Brigge*: Fiul Risipitor pleacă în lume pentru a-și găsi dascălul. Se dovedește că acest dascăl este în cele din urmă experiența de viață, o singură autoritate capabilă să explice dorințele împlinite și mai ales pe cele neîmplinite. *O zi din viața unui băiat cuminte* reprezintă o astfel de experiență dincolo de faptele banale din viața unui elev al școlii profesionale.

Capacitatea de prozator a lui Geo Constantinescu este demonstrată tocmai de transformarea unor fapte banale ale vieții cotidiene în literatură. Fiecare dintre prozele din volumul în cauză reprezintă un tablou încheiat pentru că se poate vorbi de o capacitate picturală a scriitorului. Lumea personajelor este bine definită ca și lumea satului care rămâne mereu fundalul scrierii. O lume într-o desfășurare aproape